

կեանքի ամեն ճիւղերը իրանց ձեռքը գցել և ամեն բանի մէջ առաջին դերը խաղալ...

Եւ ահա նոյն մարդիկ, նոյն համալսարանական գիւղացիները, որոնք անընդունակ յայտնվեցան գիւղացուն հասկանալ, դիտել և ուսումնասիրել նրա կեանքը, ըմբռնել նրա առօրեայ պահանջները, օգնել նրան, —նոյն մարդիկ, ասում ենք, կամենում են քաղաքային կեանքի ամեն ասպարէզներում առաջին դերը խաղալ և առաջնորդել մեզ:

Բայց հարցնում ենք. այն մարդը, որ իր շրջանում ոչինչ չէ կարող անել, ի՞նչ կարող է գործել մի այլ, իրանից բարձր շրջանի մէջ:

Այդ է պատճառը, որ մեզանում ոչինչ առաջ չէ դնում Գիւղացին որ պատահմամբ բարձրագոյն ուսում է ստացել, այլ ևս անընդունակ է դառնում իր գիւղում գործելու, արհամարհանքով է վերաբերվում դէպի իր համալսարանները, իսկ քաղաքում նա ամեն տեսակ ներքի և աններքի միջոցներով առաջին դեր է խաղում հասարակական և ազգային ամեն տեսակ ասպարէզներում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՈՒԹԱՅԻՆ մեզ գրում են զեկտեմբերի 6-ից: «Ահա եօթ տարի է որ մի այսպիսի ձմեռ չէինք տեսած, ինչպէս այս տարի: Ամառ 4-ից սկսեց ձիւն դալ երկու օր և մի գիշեր: Երբ դադարեց, չափեցինք. մի արշինի բարձրութիւն ունէր: Վերջացինքը պատում են որ ձիւնը հասնում է մինչև գոտիները: Փայտը և անուխը շատ թանկ գարել են»:

Լուսն էր որ երկուշաբթի օր թիֆլիսի հայոց մշտական թատրոնական խումբը ներկայացնելու է պ. Ալեքսանդր Բիշմիլյանի կոմիկիան «Որտեղ Բիշմիլյան» անունով: Մենք գիտենք որ պ. Բիշմիլյանը իր այդ պիեսան զբոսաւոր առաջ գրեց մի քանի փոքրիկ կտորներ ժողովրդական կեանքից, ինչպէս «Գրօզ», «Կրակի շուրջը» և այլն: Բայց ինչպէս կաջողվի նրան մի բեմական

նստումը: Նոր եկուորը նոյնպէս փաթաթված էր լաշն վերաբերով մէջ: Նա դարձաւ դէպի առաջինը, հարցնելով:

- Կու միտնի ես այստեղ, խորին հայր սուրբ:
- Մենակ եմ, իշխան, պատասխանեց խորին հայր սուրբը:
- Իշխանը երկուստեք Ստեփաննոս Շահումյանն էր:
- Կեռ չի վերադարձել տիկինը:
- Ես նրան սպասում եմ, պատասխանեց արեւդան և նրա ձայնի մէջ լսում էր օրտի խորին անձկութիւնը: —Կարծում եմ, նա շատ չի աշառաց, պատեղ որ է, շատով կը յայտնվի:
- Այստեղ ամենայնու, ես երկար սպասել չեմ կարող. ժամանակը թուլում է, պատասխանեց իշխանը: —Կուք ինձ միայն այն ատեն, վստահ եք, որ նա կարող է կատարել...
- Վստահ եմ:
- Այն աղախներ չի խաբի նրան:
- Երբեք:
- Ինչ ճիւղ ունէր այսպէս կարծելու:
- Այն աղախներ, որին կոչում են փարիշան, ազգով հայ է, բռնութեամբ մասնաբաժան են դարձրել: Նա շատ բարեկամ է Սառայի հետ, չեմ կարծում, որ նրան խաբէ: Նա սաստիկ տանջված է և լեզի հարեմի մէջ, այժմ, եթէ ոչ, ընդհանուր գործի օգուտը, շատ հաւանական է, որ վրէժնորդութեան զգացումները կը դրսէ նրան Սառայի խորհուրդը կատարելու: Ես կը հաղորդեմ ձեզ մանրամասները, միայն ինչպե՞ս մի քանի բողբոջով նստեցէք:
- Իշխանը, թէ շատ շտապում էր, բայց հետաքրքրվեցաւ իսկ մանրամասնութիւնները, որովհետեւ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԻԱՆՍԻԱ

Ֆինանսների միևնույնը զեկտեմբերի 10-ին ներկայացրեց սենատին առաջարկութիւն Տունիսի արշաւանքի և երկու նոր միևնույն արտադրանքների համար կրեդիտ բանալու մասին: Գուքս դը-Բրոյի առաջարկեց հետևել հարցերը, արդեօք իրաւունք ունի՞ր կառավարութիւնը նոր ծախսեր բանալ առանց պարլամենտի համաձայնութեան: Արդեօք կարո՞ղ է կառավարութիւնը, խաղաղ ժամանակի բիւջետն ունենալով, շարունակել պատերազմը, թէ պէտք է խաղաղութիւն հաստատել և արդեօք պարլամենտը պէտք է պահանջէ, որ նրա իրաւունքները յարգված լինեն: Ճառասուր հրաւիրեց պարլամենտին ուշադրութիւն դարձնել Տունիսի դրաման ձեռք վրա: Այդ նշանակող հարցերը արժանի են, որ սենատը զբաղվի նրանցով այդպիսի մի ժամանակ, երբ նրան անպատում են և ստիպում են ինքնասպանութիւն գործել: Բայց առաջին միևնույնը պահանջում է, որ սենատը այժմ այդ հարցը յետաձգէ, ինչպէս նոյնը նա պահանջեց պատգամաւորների ժողովից: «Առաջվայ միևնույնը խորինը այլ ևս չը կայ մեր առաջ, շարունակեց հեղինակը. դուքս դը-Բրոյի, իսկ մեր նոր միևնույնը, կարծեմ գեղարուեստների, Անտօնէն Պրու, մի ժամանակ զեկուցանող էր Տունիսի դաշնագրի մասին: Գամբետան էլ այնքան մօտ յարաբերութեան ներ ունէր նախկին միևնույնը թեան հետ, որ չէ կարող հեռացնել իրանից պատասխանատուութիւնը Տունիսի գործերի համար: Կա միայն բարձրագոյն իրաւունք է: —Եւ բարձրագոյն անարդարութիւն, նկատեց Գամբետան: Գուքս դը-Բրոյի համաձայն է Գամբետայի հետ, որ անհրաժեշտ է պահանջել դաշնագիրը, բայց կարծում է, որ վերջը նա կարող է ընկնել, ինչպէս

նրանք մի և նոյն գործին էին վերաբերում, որի համար շտապում էր նա:

Խորին հայր սուրբը պատմեց խանի ամենաուրբեկ հարեմներից մէկի որդու ունեցած հիւանդութիւնը. պատմեց փարիշանի գործը որով խորամանկութեամբ հիւանդի կոկորդի վրա, որ նրանով ստիպեցին իր տիկնոջը անմիջապէս կոչել տալ Սառային օրպէս բժիշկ: Պատմեց փարիշանի միայնակ գալը Սառայի տունը և նրան իր հետ տանելը խանի ամբողջը:

—Կուք այստեղ էիք, երբ փարիշանը եկաւ, կտրեց իշխանը խորին հայր սուրբի պատմութիւնը:

—Այստեղ էի. ես որտեղի թէ Սառայի և թէ փարիշանի դերերը, թէ իւրաքանչիւրը ինչպէս պիտի գործէ:

—Ինչպէս պիտի գործեն, հարցրեց իշխանը:

—Փարիշանը կը կատարէ այն, ինչ որ մենք մեր մէջ վճռեցինք... Իսկ Սառան կը բերէ ինձ դէպքի պահանջի բալանիները:

—Նրանք գիտեն մեր պայմանները:

—Գիտեն: Գործողութիւնները կը կատարվեն ձիւն այն բողբոջում, երբ կը տեսնեն բերդից օդի մէջ բարձրացած ֆլանդրը:

—Շատ գեղեցիկ, ասաց իշխանը և մի և նոյն ժամանակ նրա ստան դէպքի վրա երեսը մի տեսակ ինքնաբաւական ցնծութիւն: —Մենք էլ այսպէս իմացում տուեցինք բէկին, ասաց նա, վերելեալով տեղից:

—Ինչ միջոցով, հարցրեց հայր սուրբը զարմանալով:

—Տէր Աւետիքը ամսական գրեց:

—Տունիսի, ով տարաւ:

Անգլիան վերադնեց իր դաշնագիրը բօբրներին հետ ճառասուր կարծիքով, կարելի է համբերել նոյնպէս և կառավարութեան զիպլոմատիական գաղտնապահութիւնը, միայն թէ նա ճշմարտութեան հակառակը չը խօսէր: «Մեզ անկարելի բան են առաջարկում, այն է, չը հաստատել Տունիսի դաշնագիրը և հաւանութիւն չը տալ կրեդիտներին, եթէ մենք համաձայն չենք: Միզ ցոյց են տալիս հերթական հարցերին անձնելու այն ձեւը, որ ընդունեց պատգամաւորների ժողովը զեկտեմբերի 9-ին և որ մասամբ արդեօք է դնում կառավարութեան քաղաքականութեանը: Բայց այդ ձեւը ընդունվեցաւ ընդհանուր շփոթի ժամանակ, ինչպէս մի յուսահատ միջոց: Այժմ անկարելի է մերժել պահանջված կրեդիտը առանց ֆինանսու պատերազմական սովորական բիւջետի: Այդ հիման վրա ճառասուր պահանջում է առաջին միևնույնը ապագայում այլ ևս այդպիսի բաներ չանել: Բրոյի Գամբետայի բացատրութիւնները պատգամաւորների ժողովի մէջ անբաւարար է համարում և կարծում է, որ Տունիսի վրա հովանաւորութիւնը նոյնպիսի դժուարութիւնների հետ է կապված, ինչպէս որ նրա միացնելը Ֆրանսիայի հետ, իսկ այդ գործը պախարակում է ինքը Գամբետան: Այդ բոլոր պատճառները ըստիպում են ճառասուրին ցանկանալ աւելի մօտ ծանօթութիւն Տունիսի վերակազմութեան նախագծի հետ, որ իմանայ արդեօք այդ նախագիծը համապատասխան է հասարակ միացման: Պետութիւնները, վերջացրեց Բրոյի, որոնք ինձ պէս ոչինչ հասկացողութիւն չունեն Տունիսի գործերի մասին, կարող են մտածել, որ Ֆրանսիան, իր համար ոչինչ գործ չը գտնելով Եւրոպայի մէջ, 30,000 զինուոր Աֆրիկա ուղարկեց: Ճառասուրը դիմումը իր կարծիքները յայտնում է Գամբետային, առաջ քան թէ նա նշանակող զիպլոմատիական կամ պատերազմական վճիռներ կը կայացնէ: Գամբետան պատասխանեց, որ նա կարող է փարաւել դուքս դը-Բրոյի հոգսերը և մի և նոյն ժամանակ ցոյց տալ, թէ ապագայում սենատը հանրապետական ձևով

կազմակերպված, ինչ մեծ նշանակութիւն պէտք է ունենայ: Կառավարութիւնը ցանկանում է ամրացնել այս ժողովը և բարձրացնել նրա հեղինակութիւնը: «Գուքս դը-Բրոյի, շարունակեց Գամբետան, յատկապես մի օտարտի թէօրիայի համեմատ ինձ պատասխանատու է դարձնում նախկին կառավարութեան գործողութիւններին համար: «Անցնելով Տունիսի հարցին, Գամբետան նկատեց, որ այդ երկրի խաղաղացնելը ամենամօտ ժամանակում կը կատարվի: Փարիզին նա պարլամենտին կառավարի կրեդիտ Տունիսի վերակազմութեան մասին: Կառավարութիւնը յոյս ունի համաձայնութիւն կայացնել այն պետութիւնների հետ, որոնք շահեր ունեն Տունիսի մէջ: Տունիսի մէջ կարելի է նոյն բանն անել, ինչ որ Եգիպտոսում, որ երկարված է հասարակ հովանաւորութեան: «Գուքս դը-Բրոյի երկու է կրում, որ մենք կը ֆինանսը Ֆրանսիայի կրեդիտին, ապագայով Տունիսի պարագը: Ես կարծում եմ, որ մենք չենք զեղծի Ֆրանսիական աւանդութիւնները, ապահովելով մեր հայրենակիցների դուժմանը, որոնք օտար երկրներում են պահված: Հաւատացէք, որ կառավարութիւնը ձեզանից ոչինչ չի ծածկի: Նա ցանկանում է, որ պետական գործերը ազատութեամբ քննարկեն: Ինչ կը վերաբերի հարցի զիպլոմատիական մասին, Գամբետան յոյս ունի, որ նրա կարգադրութիւնը ընդհանուր բուժականութիւն կը պատճառի: Անգլիայի և Իտալիայի հետ կարելի է այնպիսի համաձայնութիւն կայացնել, որ նրանց շահերը Տունիսի մէջ համեմատ լինեն Ֆրանսիայի շահերին: Գամբետան կարծում է, որ խաղաղները այն պատճառով անբաւարար են Ֆրանսիական քաղաքականութեանը Տունիսի մէջ, որ նրանց բացարձակ չը մեկնեցին Ֆրանսիայի իսկական նպատակները: «Գուքս դը-Բրոյի հարցնում է, շարունակեց Գամբետան, թէ մենք ինչի՞ց այնպէս չենք վարվում Տունիսի մէջ, ինչպէս Անգլիան Տրանսիպալի մէջ: Բայց մեր դաշնագիրը

—Մենք է մի բան. մենք պէտք է դիտենանք ձեր գնալու բողբոջը:

—Ես սպասում եմ Սառային, եկածին պէս ճանապարհ կընկնեմ. և նոյն բողբոջում մարդ կուղարկեմ ձեզ խնայած տալու: Ձեր տեղը ինձ արդեն յայտնի է: Իւրաքանչիւ Սարգսի տունը:

—Հենց այնտեղ:—Բարի գիշեր:

Հայր սուրբը նրան ճանապարհ դրեց մինչև բակի դուռը և ետեղից դուռը կրկին կողպեց:

—Այս գիշեր, ինչպէս երեւում է, ես անկողնու դռնապանի պաշտօն պիտի կատարեմ... ասաց նա իր մտքում. երբ կրկին վերադարձաւ ներքնատունը: —Կարծես, ճակատագիրը դրա համար է ստեղծել ինձ...:

Եւ իրաւ, նա ճակտի միաբանութեան մէջ նոյնպէս դռնապանի պաշտօն էր կատարում: Վաղի լուսալալ էր, բալանիները նրա մօտ էին պահվում:

Նա մի առանձին բաւականութեամբ սկսեց անցուղարձ անել անեմալում, շարունակելով իր խօսքը:

—Մինչև այսօր, ամեն առաւօտ, ամեն երեկոյ բաց էի անում վաղի տաճարի դռները, ժամանելով միաբանութիւնը, մտնելով այնտեղ. արթնում էր: Իսկ այս գիշեր կը բացանեմ իմանի տնոցի դռները և իմ ընկերները կը մտնեն այնտեղ կատարել համար...:

—Ահա քեզ բալանիները... լսելի եղաւ մի ձայն նրա ետեղից:

(Կը շարունակվի)